

leszállhatott a föld alá. Onnét állandóan táplálhatta a gyökérzetet s így eleven maradt a növény akkor is, ha két hétig került is bennünket az eső.

6. *Vizet a földnek!* Azoktól hallottam, akik a világháború éveiben Turkesztánban voltak foglyok, hogy ott takargatással védik a föld víztartalmát. Megpróbáltuk mi is. Növényeinket rónákra ültettük. A rónák közötti részt szálal trágyával takargattuk be az esti öntözés után s így sokkal jobban megmaradt a föld nedvessége... A hajlatokban húzódó kertbe többhelyütt ástunk kutat, hogy jobban győzzük az öntözés munkáját. Ezzel sok munkaidőt takarítottunk meg. Az eredményt embe-reim maguk tapasztalták s többé nem kellett ezt a tételt tanitanom.

7. *Somkóróból adófillér.* A Juhszél legelevenebb növénye a somkóró. Felveri fejét mindenütt, akár a bánsági búzatáblákból a nád. Ezt használtuk fel a nyulak etetésére. Beállítottuk az angoranyulat. A somkóróval győztük még téli táplálását is. Előbb a szegényebbek szoktak rá a tenyésztésre, később a módosabbak is meg-látták a benne rejlő hasznot. A szeretettel végzett munka már érezeteti áldását. Juhszél népe jóformán a nyúlból fizeti az adóját. Így lett az évezredes gyomnövény-ből, a somkóróból adófillér!

8. *Szalmarózsa a világpiac.* A somkóró mellett egy másik, kiirthatatlan gyom-növényünk is van: a szalmarózsa. A pusztára járó festőművészek kedvelt virága ez. Lilás tengerfoltokat alkot az utak meredekén, a juhlegelő domhátain.

Sétáim közben azon gondolkoztam, hogy lehet ennek a vadontermő virágnak nemesített fajtája is, amely éppen ezt a forró homokot szereti...

A városi virágkertész igazított útbá. Ő adta a nemesített szalmarózsamagot. Ezt szórtuk a szelek szárnyán a juhok által feltört tavaszi föld hátára s betapostat-tuk a juhok apró lábaival. A vad növény mellett egyre jobban szaporodott a nagy-virágú, nemes növény s ezt szüreteltük az augusztusi forró napokban. Nagy tételben vásárolták meg a városban a virágot is, de inkább a belőle kivert magvakat.

Akadott olyan gazda is, aki később magtermelőtepen nevelte a szalmarózsa magját s ez jutott el az északi országokba, a világpiacra...

Igen, így dolgozik a homokvilág népművelője!

Előbb azt adja, *amire az ő népének van szüksége.* Az ottan folyó életnek tanít, nevel.

Az ottan folyó életet pedig a föld, a víz és a szél kormányozza. Természeti erők, amelyeket kikapcsolnunk lehetetlen, de amelyek parancsa szerint változtat-hatjuk eddigi eljárásainkat, hogy édesebb legyen az a falat kenyér, amelyért eddig sokszor hiába dolgoztunk, izzadtunk.

Csak néhány témát loptam ki a juhszéli népapostol jegyzőkönyvéből. Magam is ezeken keresztül tanultam belenézni a homokvilág csodás érdekességeibe. A vég-zett munkákon keresztül beleláttam a nép életébe is és becsülöm a próbálkozásokat, a törekvéket.

Az idén — ha téli utam arra csavarodik — egy szikes, mocsaras vidéken dol-gozó népapostol noteszébe nézek bele.

Hátha találok abban is megszívlelésre való feljegyzéseket. Kiskún József

A pilisi népfőiskola

A magyar népfőiskolai gondolat — hál'Istennek — már annyira megerősödött, hogy azzal mindenkinek, de kiváltképen azoknak, akik a nemzet újjáépítését a szí-vükön viselik, számolniuk kell. Maga az elnevezés már annyira benne van a köz-tudatban, hogy azt onnan kiirtani nem is lehet. Vannak már számos helyen igen komoly és jól működő népfőiskoláink. Bár az 1920-as évek után, amikor szinte dúlt a magyar népfőiskolai láz, testté válhatott volna, akkor most sokkal felkészültebben várhattuk volna az új európai elrendezést.

Benda Károly cikkéből arról győződünk meg, hogy a tatai népfőiskola is egyike lesz legeredményesebben működő népfőiskoláinknak.

Igaz, hogy ahány népfőiskola Magyarhonban van, az mind annyiféle. És minden népfőiskolai vezető arról van meggyőződve, hogy az ő népfőiskolája lesz a magyar viszonyoknak legmegfelelőbb. Magamat sem veszem ki ebből a megállapításból. Sőt most már, a kilencedik tanév elteltével, annyira megerősödtem ebben a gondolat-ban, hogy beleegyeztem abba, hogy a népfőiskolát jelző táblánk ez évben felkerül-jön az épület homlokzatára.

Móricz Zsigmond a „Kelet Népe”-ben megállapította, hogy e kérdésben a két szélsőséget Sárospatak és Pilis képviseli. „Az első — mondja az író — kéthetes, a másik hároméves szorgalmi idővel dolgozik. A legtöbb népfőiskola különböző tájakról hozza össze a hallgatókat, a pilisi csak a saját községéből.”

Az írónak igaza van. És sok mindenről meggyőződhetett az alatt a három nap alatt, melyet evégből Pilisen töltött. Ennek már négy esztendeje, de azóta is sok számottévő előkelőség látogatott meg bennünket és igazolta népfőiskolánkat.

Mondták is sokan, hogy egyszer már össze kellene hozni a népfőiskolák vezetőit, hogy eldöntsék: melyik népfőiskolai forma felel meg leginkább a magyar viszonyoknak. Szerintem minden egyes magyar népfőiskola egyenként egy-egy várat jelent. Más kérdés, hogy ezeknek a váraknak melyikében van legjobban kiépítve az öntudatos magyar polgár fedezéke.

Az bizonyos, hogy amíg nem bántjuk a várépítőket, addig remélhetjük, hogy a felajzott magyar akarás a kiépítést tökéletesíti. Mihelyt azonban az anketézésből származó intézkedések felállítják a korlátokat, letörnek az ambíciók, amelyek korlátok nélkül is kitermelik önmagukból a legmegfelelőbb népfőiskolai formát.*

Nagynevű és boldog emlékü volt miniszterelnökünk, Teleki Pál gróf a távolbátás biztonságával jegyezte meg az érdi népfőiskola első záróvizsgáján, a múlt év végén, hogy a magyar viszonyoknak megfelelő népfőiskolák kiépítésében a mezőgazdasági kamarákra a jövőben nagy feladat vár. Ezt a feladatot a pilisi népfőiskolánál, *Gesztelyi Nagy László dr.* kamarai igazgató éleslátásának következtében, a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara tölti be.

És csak helyeselni tudom, hogy a kultuszminiszter úr és a hivatalos népművelési szervek egyelőre még csak figyelő álláspontra helyezkednek és az erkölcsi támogatást egyik népfőiskolától sem vonják meg.

Az is kérdés, hogy melyik népfőiskola bírja ki a „hétéves próbaidőt”, ahogy azt a mi népünk a házasságra szokta mondani. Lehet, hogy amiként megszaporodtak, ugyanolyan menethen fognak egyenként megszűnni, de csak az erőtlének, amelyek nélkülözik az erkölcsi alap átütőerejét.

Akik azért népfőiskoláznak csak, hogy „főiskolásdit” játsszanak, azok a népfőiskola fogalmát tévesen fogják fel.

Arra a kérdésre, hogy mi a népfőiskola, még hivatalos és nem-hivatalos helyen — nagyon sokan — feleletet várnak. Ennek a feleletnek a hiánya miatt van talán annyiféle fajtájú népfőiskolánk.

Kilencévi népfőiskolai munkám alatt elég időm állt rendelkezésre, hogy ezen elmélkedjem. Nem is tudtam meghatározni sokáig, míg végül maga a népfőiskolai munkakör vezetett rá, hogy nem más az, mint „*belterjes iskolánküli népművelés*”. Ennek a meghatározásnak az értelmét a földművelésnél használatos *külterjes* és *belterjes* gazdálkodás közötti különbség világítja meg.

Ha egyes népfőiskolai vezetők ezt úgy gondolják a leginkább elérhetőnek, hogy különböző vidékekről összegyűjtik a tehetségesebb gazdaifjakat és internátusi elhelyezésben nevelik és képezik ki őket, azt inkább ifjúsági nevelőintézetnek, vagy iskolának nevezhetjük. De ha már felvették a népfőiskolai nevet, ám legyen, de akkor kétféle népfőiskolát kell általánosságban megkülönböztetnünk. „*Felépítményeset*” és „*egyszerűt*”. Utóbbi községi jellegű, vagyis csak egy községből való hallgatókkal foglalkozik. Ilyen a pilisi, lajosmizsei, kiskőrösi stb. népfőiskola.

Az előbbiekhöz hasonlóan van nekünk sok tekintetben nagyon elismert és tökéletesen kiépített „népfőiskolánk”, nem is egy, hanem ez idő szerint harminchat. Egy-két év mulva, ahogyan hivatalos helyről értesültem, hatvan lesz ilyen. Ezek a felépítményes iskoláink a mi jól bevált Téli Gazdasági Iskoláink.

A felépítményes népfőiskola vezetője, mintha csak hallanám, azt mondja erre, hogy „az más!”, — azok csak egyoldalú kiképzésben részesítik a hallgatókat. Erre a Téli Gazdasági Iskolák igazgatói azt felelik, hogy: „Nem ismernek bennünket”.

Pedig felölelnek ezek az iskolák mindent, amire egy értelmes, öntudatos és hazafiasan gondolkozó gazdának szüksége van. S mégis arra a feltett kérdésekre, hogy a kikerülő ifjakat tökéletesen kiképzett és „megnevelt” polgároknak tartják-e, őszintén azt felelik, hogy nem. Mi csak alapot szolgáltatunk — mondják —, amire az ifjú tovább építhet, ha azt a környezete meg nem gátolja. Sajnos — hangsúlyozzák —, a környezet a legtöbb esetben hátrányosan befolyásolja őket.

* Cikkiró kollégánk nem gondolt arra, hogy az „ankét” korlátok helyett éppen az ellenkezőjét is kitermelheti: tanácsot, segítséget, több lehetőséget? *A szerk.*

Semmi kétség aziránt, hogy ennek a veszélynek a *felépítményes népfőiskolát végzett hallgató is ki van téve.*

Mi mentheti meg az ilyen hallgatót a visszaeséstől? Ami Pilisen megmenti a Téli Gazdasági Iskolát végzett tanulót, az éppen helyi jellege: az iskolából való visszatérés pillanatától segítségére van a hallgatónak.

A Téli Gazdasági Iskolának talán csak az elnevezése nem elég szerencsés, a tartalma azonban teljes megnyugvást nyújt. Aki elvégezi ennek az iskolának a kétszer öthónapos szorgalmi idejét, az *aranykalászos gazda*. Ilyen aranykalászos gazdaifjú már több is tagja volt és most is tagja a népfőiskolánknak.

Volt olyan aranykalászos gazdaifjú-hallgatónk is, aki a népfőiskola mind a három évfolyamát elvégezte és még ma is népfőiskolásnak nevezi magát. És van olyan aranykalászos gazdaifjú-hallgatónk, aki az ő éles látásával megtalálta a szoros kapcsolatot a Téli Gazdasági Iskola és a Népfőiskola között. Az erről szóló beszámolója fel is tűnt a vizsgabizottságnak. A lényege az volt, hogy a Téli Gazdasági Iskolában szerzett ismereteket a pilisi népfőiskolán keresztül fogja tudni csak igazán értékesíteni és sajnálja azt az ifjú gazdatársát, akinek a községében nincsen népfőiskola.

Benda Kálmánnak a tatai népfőiskoláról írt cikkéből megállapítom, hogy ő inkább a tájszerinti népfőiskolának a híve, nem az olyannak, amely az ország különböző tájairól toborozza a hallgatókat. Ez a megállapítás — nézetem szerint — nagyon helyes. Viszont vannak olyan tapasztalatai is, amelyek nem fedik egészen a pilisi népfőiskolán szerzett kilencéves tapasztalatokat.

Mi például nem bántuk meg, hogy a 19—21 éves nem katonaviselt ifjakat vettük fel újabban hallgatókúl. Sőt, azt tapasztaltuk, hogy ha a levanteegyeseület vezetőségével összefogunk, kiváló eredményt tudunk elérni. Kezdetben mi is csak az idősebbekkel kezdtük a munkát, sőt a legidősebbekkel, és csak a kilencedik év elején jutottunk oda, ahol egyesek szerint kezdenünk kellett volna.

A jövőre nézve tehát a fiatalokkal szemben nincs kétségem, mert az idősebbekből már egy új környezetet biztosítottunk, akik által a népfőiskola élő fogalomná lett. Az apa most már küldi a fiát. Ezek nélkül az idős végzett hallgatók nélkül semmik se volnának. Lehet, hogy Tatán, ha megszerzik az úgynevezett „öreg” népfőiskolásokban a népfőiskola hátvédjeit és ezzel biztosítják az ifjúság környezetének a színvonalát, ott is komolyabban számításba jönnek majd a fiatalok.

Sőt bizonyos vagyok benne, hogy ez idővel be is fog következni. A tatai népfőiskola jó úton halad. Az idősebbekkel kell a munkát kezdeni.

„Öreg” népfőiskolásaink úgy bajusz mögül, amikor a fiatalok estéit meglátogatják — ebben úgyszólván minden szorgalmi napon van részünk —, egymás között azt mondták: „Ezek a fiatalok sokkal okosabbak, mint mi voltunk annak idején a népfőiskolán. A megjelenésük is más”.

Talán ennek a „szokrateszi” megállapításnak az eredménye lehet az, hogy a kecskeméti Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara által hirdetett termelési versenyre ebben az évben hatvanhárman jelentkeztek. Az „öreg” maguk mondták ki, hogy minden népfőiskolát végzett hallgatónak ezen részt kell vennie. Hogy mit jelent ez egy község minden vonatkozású kultúrájában, az könnyen elképzelhető.

Szemző Kálmán

Székely Múzeum Sepsiszentgyörgyön

Mélyen a Székelyföld szívében, ahol az Olt a Csíki és Háromszéki medencéket összeköti, ott van Sepsiszentgyörgy. Nevének kiejtése mindenkiben a Székely Nemzeti Múzeum emlékét idézi. Ha a híres Mikó-kollégium az erdélyi ifjúságot nevei, a Székely Múzeum az egész székely népet tanítja, az önmegismerés által.

A múzeum alapítójának is az volt a célja, hogy „a mult emlékei iránti kegyelet a székely népnél minél inkább fejlődjék s a történeti öntudat és nemzeti becsület a mult bővebb ismeretéből folyólag a székely nép szívében is emelkedjék”. Így fogalmazta meg szándékát 1879-ben özvegy Csereyné Zathureczky Emilia.

A Székelyföld európai híru kultúrintézményét asszony alapította. Véletlennel vegyük-e ezt, vagy szimbólumnak, a hagyományörző asszonyi hivatás jelképének? Cserey Jánosné is csak azt tette, amit történelmi időkben az erdélyi asszony tenni szokott: megőrizte, gyűjtögette családjá kultúrkincsét, hogy az adott pillanatban